

Український державний університет залізничного транспорту

Затверджено
на засіданні кафедри економіки та
управління виробничим і
комерційним бізнесом
прот. № від 2024 р

СИЛАБУС З ДИСЦИПЛІНИ

Економічна розвідка та безпека бізнесу

I семестр 2024-2025 навчального року

освітній рівень другий (магістр)

галузь знань 07 Управління та адміністрування

спеціальність 076 Підприємництво та торгівля

освітня програма: - Підприємництво (П)

Час та аудиторія проведення занять: Згідно розкладу - <http://rasp.kart.edu.ua/>

Команда викладачів:

Лектор: Воловельська Ірина Валеріївна
Контакти : volov_iv@kart.edu.ua
Години прийому та консультацій: 8-10 вівторок

Харків-2024

Економічна розвідка та безпека бізнесу

Команда викладачів:

Лектор: Воловельська Ірина Валеріївна

Контакти : volov_iv@kart.edu.ua

Години прийому та консультацій: 8-10 вівторок

Одним з першочергових завдань, що вирішуються на рівні держави, є економічне відродження. Вплив глобалізації на міжнародну економічну безпеку не могло не торкнутися України, як однієї з найбільших незалежних країн Європи.

Агресивна конкурентна боротьба, відсутність законодавчої бази по забезпеченню підприємницької діяльності та охорони інтелектуальної власності, нерозвиненість ринку страхових послуг, практична відсутність ціннісних орієнтирів, нестабільність податкової політики, активний розвиток інформаційних технологій та ін – все це фактори, які вимагають постійної уваги. Проблема забезпечення економічної безпеки стає першочерговим завданням.

Всі ці проблеми вимагають теоретичного осмислення для підготовки практичних рекомендацій щодо їх подолання.

Забезпечення економічної безпеки – це гарантія незалежності, умова стабільності й ефективної життєдіяльності, гарантія успіху країни, підприємства, особи.

І якщо раніше економічна безпека підприємства розглядалася лише як забезпечення захисту інформації, то на сьогоднішній день економічна безпека підприємства розглядається нами як такий стан господарюючого суб'єкта, при якому він нейтралізує негативні зовнішні впливи і досягає поставлених цілей при найбільш ефективному використанні наявного потенціалу в умовах невизначеності.

Таким чином, не у кого не викликає сумнівів необхідність створення системи економічної безпеки підприємства на кожному підприємстві.

Така система повинна бути комплексною, метою даної системи повинні стати мінімізація або нейтралізація внутрішніх і зовнішніх загроз підприємства на основі розробленого і реалізованого комплексу заходів економічного, правового та організаційного характеру.

У зв'язку з цим нами розглянуто поняття зовнішніх і внутрішніх загроз підприємства, особливу увагу приділено такому виду зовнішніх загроз, як рейдерство.

Підприємства змушені працювати в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Це викликало необхідність поглибленого розгляду основних типів негативного впливу на підприємство і, відповідно, розгляду питань, присвячених управлінню ризиками з метою їх мінімізації.

Значний вплив на економічну безпеку підприємства надають питання управління підприємством. Щоб підприємство працювало ефективно, їм необхідно грамотно управляти. Тому в підручнику розглядаються такі механізми управління як бенчмаркінг, стратегічне та антикризове управління.

Не можна забувати і про захист інформації. Для цього у підручник включені розділи, присвячені поняттю інформації – тут особливий інтерес представляє розгляд питання, пов'язаного з маніпулюванням свідомістю, а також розділ, присвячений промислового шпигунства.

Необхідно відзначити той факт, що в наявній навчальній літературі з питання забезпечення економічної безпеки підприємства, дане поняття розглядається в різних варіаціях, як мінімізація втрат, розробка узкофункціональної стратегії та ін.; але ні в одному з них (список додається), поняття економічної безпеки не розглядається в комплексі всіх перерахованих вище аспектів.

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні компетентності студентів:

Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Здатність розробляти та реалізовувати стратегію розвитку підприємницьких структур

Здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва

Здатність до вирішення проблемних питань і прийняття управлінських рішень у професійній діяльності.

Здатність до ініціювання та реалізації інноваційних проєктів в підприємницькій діяльності.

Чому ви маєте обрати цей курс?

Якщо вас цікавить оптимальна та ефективна робота власного бізнесу, максимально захищена його робота за рахунок мінімізації або нейтралізації внутрішніх і зовнішніх загроз на основі розробленого та реалізованого комплексу заходів економічного, правового та організаційного характеру, тоді вам просто обов'язково варто йти на цей курс!

Від здобувачів очікується: базове розуміння економіки, а також обізнаність в питаннях економічної безпеки на підставі формулювання уявлення про необхідність захисту підприємства в умовах агресивного зовнішнього середовища, та формування навиків у застосуванні основних прийомів та методів залучення системи економічної безпеки у сучасному житті та бізнесі

Новизна: в використанні комплексного підходу щодо процесів формування економічної безпеки підприємства на підставі системи прийняття рішень в умовах невизначенності та ризику.

Команда викладачів і ваші колеги будуть готові надати будь-яку допомогу з деякими з найбільш складних аспектів курсу по електронній пошті, на форумі і особисто - у робочий час.

Організація навчання

Цей курс, дає студентам глибоке розуміння систематизації успішних прикладів створення систем економічної безпеки та практичні рекомендації з їх просування. А також дає можливість використання отриманих знань у подальшому навчанні та роботі на підприємстві; можливість самостійного контролю студентами власних знань. Можливість використання в цілях самоосвіти

Курс складається з однієї лекції на 2 тижня і одного практичного заняття раз у два тижні. Він супроводжується текстовим матеріалом, презентаціями та груповими завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії та розробки проекту. В рамках курсу передбачають лекції запрошених роботодавців.

Практичні заняття курсу передбачають виконання групових проектів з розробки конкретних заходів економічної безпеки підприємства (групи від 3х до 5 осіб) та презентацію власних проектів в кінці курсу. Проект фіналізується короткою роботою. Виконання завдання супроводжується зануренням у суміжні дисципліни, що доповнюють теми, та формує у студента інформаційну та комунікативну компетентності.

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, презентації, завдання та правила оцінювання курсу)

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції. Ви повинні бути готовими до дискусій та мозкових штурмів – ми хочемо знати, що ви думаєте!

Приклади питань для обговорення доступні на слайдах відповідних презентацій. Ось деякі з них:

- 1) Чому українським підприємствам сьогодні неможливо здійснювати діяльність без застосування певних інструментів захисту?
- 2) Яка нормативно-правова документація та законодавчі акти існують у сфері підприємництва в Україні та світі?
- 3) Яким чином покращити розвиток сфери бізнесу в Україні та світі?
- 4) Якими будуть ваші рекомендації та ваше бачення застосування інструментів економічної безпеки підприємства ?

Лекції та практичні заняття

Список основних лекцій курсу наведений нижче.

	Кільк. годин	Тема лекції	Кільк. годин	Тема практичних занять
1	4	Сутність економічної безпеки підприємства	2	Методики оцінки ЕБ підприємства
2	4	Система економічної безпеки підприємства.	2	Приклади рейдерських атак в Україні та світі
3	4	Основні типи та характеристики негативного вплива на ЕБП. Методи оцінки ризиків	2	Риски Види. Методики оцінки
4	4	Бенчмаркінг	2	Бенчмаркінг в Україні та світі
5	4	Стратегічне керування підприємством	2	Приклади моделей розвитку підприємства
6	4	Антикризове керування підприємством.	2	Види антикризового керування підприємством
7	4	Інформація. Інтелектуальні власність. Комерційна таємниця.	2	Приклади інтелектуальної власності в Україні
8	2	Економічна розвідка. Промисловий шпіднаж.	1	Промисловий шпіднаж в Україні та світі
Залік с дисципліни				

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E

НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Завдання на самостійну роботу:

№ п/п	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Робота з конспектом лекцій, додатковою літературою з метою підготовки до семінарських і практичних занять	15
2	Робота з основною та додатковою літературою з метою підготовки публікацій та доповідей на наукових конференціях	18

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Ступінь залученості:

Мета участі в курсі – залучити вас до дискусії, розширити можливості навчання для себе та своїх однолітків та дати вам ще один спосіб перевірити свої погляди на питання застосування ынструментів управління бізнесом. Участь буде оцінюватися на основі кількості та вірності ваших відповідей. Питання, хоча й заохочуються, однак не оцінюються в цьому блоці. Ми намагаємося надати всім студентам рівні та справедливі можливості для підвищення власною залученості. **Максимальна сума становить 10 балів.**

Практичні заняття:

Оцінюються за відвідуваннями та стислою презентацією виконаного завдання.. **Максимальна сума становить 40 балів.**

Модульне тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання. **Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.**

Залік:

- Студент отримує залік за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами він може підвищити їх на заліку, відповівши на питання викладача (Додаток 1).

Програмні результати навчання:

Адаптуватися та проявляти ініціативу і самостійність в ситуаціях, які виникають в професійній діяльності.

Вміти розробляти заходи матеріального і морального заохочення та застосовувати інші інструменти мотивування персоналу й партнерів для досягнення поставленої мети.

Професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва.

Визначати та впроваджувати стратегічні плани розвитку суб'єктів господарювання у сфері підприємництва

Оцінювати продукцію, товари, послуги, а також процеси, що відбуваються в підприємницьких структурах, і робити відповідні висновки для прийняття управлінських рішень

Розробляти і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у сфері підприємницької діяльності

Вміти вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких структур за умов невизначеності та ризиків

Команда викладачів:

Воловельська Ірина Валеріївна – лектор з питань економічної розвідки та безпеки бізнесу. Науковий ступінь кандидата економічних наук присуджено в 2009 році. Дисертацію захистила у спеціалізованій вченій раді Д 64.820.05 при Українській державній академії залізничного транспорту за спеціальністю 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» на тему: «Вибір оптимальної інноваційної стратегії підприємств залізничного транспорту» (науковий керівник - професор Дикань В.Л.).

Напрямки наукової діяльності: економічна безпека підприємства в умовах невизначеності; економічна психологія; питання управління бізнесом; обґрунтування господарських рішень; інноваційна діяльність та стратегічні напрямки розвитку підприємств.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним.

Кодекс доступний за посиланням:

<http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

Додаток 1

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З ДИСЦИПЛІНИ Економічна розвідка та безпека підприємства

1. Назвіть методики оцінки економічної безпеки підприємства.
2. Що таке «безпека»?
3. При якому з підходів поняття економічної безпеки підприємства розглядалося як захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, не робить негативного впливу на його діяльність
4. Які визначення економічної безпеки характерні для зарубіжної літератури ?
5. Що таке «Економічна безпека»?
6. Які підходи відносяться до підходів кількісної оцінки економічної безпеки підприємства?
7. Охарактеризуйте «ресурсно-функціональний підхід».
8. При ресурсно-функціональному підході розглядаються наступні ресурси.
9. Які критерії розглядаються при ресурсно-функціональному підході?
10. Перерахуйте об'єктивні та суб'єктивні загрози підприємству .
11. Охарактеризуйте сутність системи ЕБП.
12. Назвіть принципи формування системи ЕБП.
13. Охарактеризуйте внутрішні та зовнішні загрози ЕБП.
14. Що таке рейдерство.
15. Назвіть основну мету системи економічної безпеки
16. Що є моделлю економічної безпеки підприємства
17. Які існують рівні системи економічної безпеки?
18. Назвіть ознаки системи економічної безпеки підприємства
19. Що таке антиентропійність
20. Що таке внутрішнє середовище підприємства?
21. Що таке макросередовище та з яких елементів воно складається ?
22. Які існують типи зовнішнього середовища?

23. Що таке конкурентне середовище
24. Охарактеризуйте поняття «грінмейл»
25. Сутність поняття загрози та ризику.
26. Назвіть теорії визначення поняття «ризик»
27. Що має на увазі фундаментальна теорія ризиків ?
28. Що таке систематичний ризик ?
29. Що припускає управління ризиком ?
30. Які бувають ризики за часом виникнення?
31. Які критерії використовуються у теорії ігор ?